

Transportní letouny

Vojenské operace v zájmu mezinárodního míru a bezpečnosti či humanitární operace, kterých se v současnosti aktivně účastní ozbrojené síly mnoha států světa, si nelze představit bez leteckého transportu. Rychlost přesunu sil do místa operace a operativní zásobování rozmístěných sil patří totiž k hlavním předpokladům úspěchu takových operací. Letecký transport uskutečňují transportní letouny, které lze z hlediska hmotnosti přepravovaného nákladu členit na těžké, střední a lehké. Výhodou těžkých transportních letounů je zejména schopnost bezproblémové přepravy těžké obrněné techniky. V případě přepravy lehké techniky či osob je však potenciál těžkých transportních letounů málo využit a jejich nasazení pak není vzhledem k velkým pořizovacím a provozním nákladům efektivní. Např. americký stroj C-17A o max. nosnosti 77 t je efektivně použit, pokud přepravuje jeden tank či 2–3 bojová vozidla pěchoty (v těchto případech se hmotnost nákladu blíží max. nosnosti). Pokud však stroj C-17A přepravuje např. vrtulníky či lehká terénní vozidla, jeho přepravní potenciál nemůže být využit.

Dalším kritériem členění transportních letounů je jejich dálkový dosah, podle kterého lze rozlišovat strategické a taktické transportní letouny. Zatímco strategické transportní letouny obvykle přepravují náklad na vzdálenost 5–10 000 km, taktické letouny jsou většinou určeny k přepravě nákladu na vzdálenost od několika stovek km do 2500 km. Uvedené vzdálenosti jsou pouze orientační, neboť dálkový dosah je závislý na řadě parametrů, zejména na hmotnosti nákladu. I taktický transportní letoun může mít totiž schopnost přepravit náklad o malé hmotnosti na vzdálenost 5000 i více km a působit tak v roli strategického transportního letounu. Mnohé transportní letouny se vyznačují schopností operovat z provizorních letišť bez technického zázemí či dokonce letišť s nepevnými vzletovými a přistávacími plochami (platí to zejména pro střední a lehké transportní letouny).

Nejtěžšími transportními letouny dneška jsou americké stroje Lockheed Martin C-5 Galaxy a stroje Antonov An-124 Ruslan vyvinuté v bývalém Sovětském svazu. V obou případech jde o transportní letouny strategického dosahu poháněné čtyřmi proudovými motory. Letouny C-5 jsou provozovány výhradně vzdušnými silami USA (U.S. Air Force/USAF), které disponují 60 staršími stroji C-5A a 49 novějšími stroji C-5B, které mají schopnost přepravit náklad o max. hmotnosti 118 t do vzdálenosti 5500 km, přičemž dosah může být zvýšen tankováním za letu (s menším nákladem dosah samozřejmě vzrůstá). V současnosti probíhají zkoušky modernizované verze C-5M Super Galaxy s novými výkonnějšími motory, která by měla prodloužit služ-

bu typu C-5 minimálně do roku 2040. Zkoušek se účastní 3 stroje (2 přestavěné C-5B a 1 přestavěný C-5A). USAF plánuje na verzi C-5M modernizovat všechny stroje C-5B a asi polovinu strojů C-5A. Nedomodernizované stroje C-5A by měly být podle představ USAF postupně vyřazeny a nahrazovány stroji C-17A, což je však předmětem velkých diskuzí. Letoun An-124 Ruslan byl vyvinut konstrukční kanceláří Antonov, která sídlí na Ukrajině, kde je též možná výroba těchto strojů. Na výrobě by se

ovšem podílelo významnou měrou též Rusko, které má rovněž schopnost tyto letouny vyrábět. Od roku 1986, kdy An-124 vstoupil do služby, bylo vyrobeno 56 těchto letounů. Asi polovinu z nich má k dispozici ruské vojenské letectvo. Většina však není od roku 2005 v operační službě a v roce 2007 se dokonce objevily zprávy, že tyto stroje budou nabídnuty k prodeji. Asi dvě desítky strojů An-124 jsou provozovány několika ruskými a ukrajinskými civilními přepravci (jde o letouny civilní verze An-124-100). Mezi jejich zákazníky jsou i státy NATO včetně České republiky, které by bez jejich služeb měly velké potíže s přepravou svých vojenských kontingentů do vzdálených destinací. Max. nosnost stroje An-124 činí až 150 t, což z něj činí nejvýkonnější transportní letoun na světě. V roce 2004 vlády Ruska a Ukrajiny oznámily obnovení sériové výroby typu An-124. Velkorysé plány na výrobu až 80 strojů vylepšené verze An-124-100M do roku 2020 se však zřejmě nepodaří uskutečnit. Letounům C-5 a An-124 by perspektivně mohl konkurovat pouze západoevropský stroj Airbus A380 v nákladní verzi A380-800F, který by byl schopen přepravit náklad až 150 t na vzdálenost 10 400 km. USAF si již údajně vyžádaly o tomto stroji podrobnější informace, neboť o něm lze uvažovat jako o nástupci typu C-5. Kromě toho jsou v USA zpracovávány studie perspektivních těžkých transportních letounů s nekonvenční konfigurací.

Mezi těžké transportní letouny strategického dosahu patří rovněž již zmíněný americký stroj Boeing C-17A Globemaster III s max. nosností 77 t. Největším provozovatelem tohoto typu jsou USAF, které postupně objednaly celkem 190 strojů, z nichž poslední má být dodán v říjnu 2009. Není přitom vyloučeno další rozšíření objednávky. O stroj C-17A by měla zájem řada dalších států, avšak jeho export limituje vysoká cena (asi 280 mil. dolarů za stroj). Vedle USAF zatím typ C-17A provozují pouze Velká Británie (6 ks), Austrálie (4 ks) a Kanada (4 ks). O pořízení až 4 strojů uvažuje část členských států NATO společně s Finskem a Švédskem. Firma Boeing navrhuje též vývoj vylepšené verze C-17B s výkonnějšími motory a schopností zkráceného startu a přistání. Náklady na vývoj této verze se odhadují na 2,5 mld. dolarů.

V kategorii středních transportních letounů je třeba zmínit především americký stroj Lockheed Martin C-130 Hercules (poslední verze C-130J-30 má max. nosnost 21,6 t) a ruský stroj Iljušin Il-76M/MD/MF (max. nosnost 47 t), který se svými výkony přibližuje těžkým transportním strojům. Ve fázi vývoje se pak nachází západoevropský Airbus A400M, rusko-indický stroj MTA (Multi-role Transport Aircraft) na bázi Il-214, ukrajinský Antonov An-70 a An-148T-100 či brazilský Embraer C-390.

?

Soutěžní otázka

Jaké je označení transportního letounu

Správná odpověď z minulého čísla:

Ka-27

Knihu zasílá

panu Pecháčkovi z Hradce Králové.

Odpovědi zasílejte poštou na adresu redakce (Baranova 38, 130 00 Praha 3), případně na redakční e-mail (atm@aeromedia.cz) nejpozději do 25. října 2008. Vylosovaného výherce správné odpovědi odměníme věcnou cenou.